

**Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету
«Одеська юридична академія»**

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
*Навчально-методичні рекомендації
до вивчення курсу*

**Чернівці
2024**

УДК 341.231 М58
М 58

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Протокол № 2 від 29 серпня 2024 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Протокол № 2 від 02 вересня 2024 року)

Рецензенти: **Руденко О.В.**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
Латковська Т.А., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

М 58 Міжнародний захист прав людини: навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право»/ Укл.: Волощук О.Т., Ступак М.Г. Чернівці, 2024. 64 с.

Навчально-методичні рекомендації містять програму навчальної дисципліни «Міжнародний захист прав людини»; теми і плани лекційних занять; методичні рекомендації по вивченню та викладанню даної дисципліни – теми і плани семінарських занять; варіанти завдань для самостійного вивчення курсу; а також перелік рекомендованої літератури. Матеріал систематизований таким чином, щоб забезпечити засвоєння курсу, який викладається в юридичних вищих навчальних закладах.

Для студентів юридичних вузів, викладачів, аспірантів.

УДК 341.231 М58

© ЧННЮІ НУ «ОЮА», 2024
© Волощук О.Т., 2024
© Ступак М.Г., 2024

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Програма курсу «МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ»	6
Методичні рекомендації до вивчення та викладання курсу	11
1. Теми і плани лекційних занять	11
2. Теми і плани семінарських занять	17
3. Варіанти завдань для самостійного вивчення курсу.....	29
2.1. Блок завдань для самостійної роботи.....	29
2.2. Блок задач, кейсів та практичних завдань	31
2.3. Блок тестових завдань.....	35
Список рекомендованої літератур.....	42
Перелік питань до підсумкового контролю знань	51
Додаток 1. Загальна декларація прав людини 1948 р.....	56

ПЕРЕДМОВА

Посібник створений відповідно до навчальної програми «**Міжнародний захист прав людини**», що використовується для викладання цього курсу студентам у Чернівецькому навчально-науковому юридичному інституті Національного університету «Одеська юридична академія». Видання розраховане на студентів юридичних закладів освіти всіх форм навчання, а також на тих, хто опановує курс самостійно. Посібник може бути використаний, як під час аудиторних занять, так і для самостійної підготовки до заліків і іспитів.

Основною метою цього посібника є забезпечення студентів методичними рекомендаціями для ефективного використання матеріалів підручників, навчальних посібників та інших рекомендованих джерел.

Посібник містить програму дисципліни «Міжнародний захист прав людини», розроблену на основі державного стандарту освіти і відповідно до концепції навчального процесу, прийнятого у Чернівецькому навчально-науковому юридичному інституті Національного університету «Одеська юридична академія». Програма розкриває ключові поняття, принципи та джерела міжнародного права прав людини, діяльність міжнародних організацій у цій сфері, механізми захисту прав людини на універсальному та регіональному рівнях, порядок звернення до міжнародних правозахисних інституцій, а також особливості імплементації міжнародних стандартів прав людини у національне законодавство.

У посібнику представлені методичні рекомендації для вивчення дисципліни, тематика лекційних та семінарських занять, основні питання для обговорення, а також перелік рекомендованої літератури, нормативно-правових актів та міжнародних документів. Окрім того, видання включає завдання для самостійного опрацювання, тестові завдання та практичні кейси.

Цей посібник покликаний забезпечити студентів як базовими знаннями, так і глибшим розумінням сучасних викликів, пов'язаних із захистом прав людини, як на національному, так і міжнародному рівнях. Його завдання полягають у тому, щоб:

- допомогти студентам систематизувати великий обсяг матеріалу;
- надати базові знання з предмета;

- ознайомити з актуальними проблемами правозастосування у сфері міжнародного захисту прав людини;
- навчити орієнтуватися в джерелах міжнародного права прав людини, таких як міжнародні договори, конвенції, національні нормативно-правові акти, судові рішення;
- формувати навички практичного застосування норм міжнародного права прав людини у конкретних ситуаціях.

Після вивчення курсу студенти повинні оволодіти такими

компетентностями:

Знати:

1. Основні міжнародні договори у сфері прав людини та механізми їх імплементації.
2. Діяльність міжнародних та регіональних організацій із захисту прав людини (ООН, Рада Європи, ОБСЄ тощо).
3. Принципи функціонування міжнародних судових та квазісудових органів захисту прав людини (Європейський суд з прав людини, Комітети ООН з прав людини тощо).
4. Порядок звернення до міжнародних органів із захисту прав людини.
5. Особливості гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері прав людини.

Уміти:

1. Аналізувати міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини та визначати їх правозастосовний потенціал.
2. Використовувати механізми міжнародного захисту прав людини для захисту прав громадян.
3. Готувати звернення та скарги до міжнародних правозахисних організацій та судів.
4. Аналізувати рішення Європейського суду з прав людини та їх вплив на правову систему України.
5. Вирішувати практичні кейси, що стосуються правозастосування у сфері міжнародного захисту прав людини.

Після завершення курсу студенти повинні вміти самостійно досліджувати актуальні проблеми захисту прав людини, аналізувати судову практику міжнародних правозахисних органів, а також розробляти юридично обґрунтовані висновки щодо правозастосування у сфері захисту прав людини.

ПРОГРАМА КУРСУ «МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ»

ТЕМА 1

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Основні концепції прав людини: загальна характеристика. Ліберальна (європейська) концепція прав людини. Колективістський підхід до розуміння прав людини. Концепція рівності за шаріатом (мусульманська концепція прав людини). Традиціоналістська концепція прав людини. Сучасна концепція прав людини: ідеї універсальності, неподільності та взаємозалежності прав, що охоплюють громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні аспекти. Історичний розвиток концепції прав людини: від природного права до сучасних міжнародних стандартів. Взаємодія прав людини з демократією, верховенством права та соціальною справедливістю. Поняття, природа та сутність основних прав людини. Міжнародні стандарти прав людини. Універсальність прав людини. Класифікація прав людини. Покоління прав людини. Перше покоління. Друге покоління. Третє покоління. Четверте покоління. Роль Ліги Націй у ствердженні та нормативному закріпленні прав людини.

ТЕМА 2

УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Універсальна система захисту прав людини: поняття та структурні елементи. Нормативні та інституційні механізми захисту прав людини. Міжнародний біль прав людини: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт економічні, соціальні та культурні прав людини. Інші міжнародні договори, що визначають стандарти у сфері прав людини. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізованих органів у сфері захисту прав людини. Система контролюючих органів за дотриманням міжнародних стандартів прав людини. Рада ООН з прав людини. Верховний Комісар ООН з прав людини. Комітет із прав людини. Комітет із економічних, соціальних та культурних прав. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок. Комітет із прав дитини. Комітет проти катувань. Комітет із ліквідації расової дискримінації. Управління Верховного Комісара ООН у

справах біженців (УВКБ ООН). Роль Ради ООН з прав людини, процедури Універсального періодичного огляду та спеціальних процедур у забезпеченні захисту прав людини. Основні засади функціонування Комітету ООН з прав людини, Комітету проти катувань та інших довірливих органів. Механізми подання індивідуальних скарг і розгляду міждержавних заяв рамках системи ООН.

ТЕМА 3

РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Регіональні системи захисту прав людини: види та їх специфічні риси. Європейська, міжамериканська, африканська та азіатська моделі захисту прав людини, їхні історичні витоки. Нормативні та інституційні механізми та ключові нормативно-правові документи регіонального характеру. Особливості реалізації положень Європейської конвенції з прав людини, Міжамериканської конвенції з прав людини та Африканської хартії прав людини і народів. Діяльність регіональних судових і квазісудових органів: Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини, Африканська комісія з прав людини. Вплив культурних, соціальних та економічних факторів на функціонування регіональних систем захисту прав людини.

ТЕМА 4

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейський механізм захисту прав людини: загальна характеристика. Історичні витоки європейської системи захисту прав людини. Нормативні та інституційний механізми в рамках європейської системи захисту прав людини. Основні положення Європейської конвенції з прав людини, її додаткових протоколів та практика їх застосування. Процедура імплементації рішень ЄСПЛ у національне законодавство, специфіка порядку виконання рішень ЄСПЛ та їх вплив на правову систему держав-учасниць. Діяльність Ради Європи та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у сфері захисту прав людини. Структура та функціонування ЄСПЛ, процес звернення, розгляду індивідуальних і міждержавних заяв. Діяльність ОБСЄ в сфері захисту прав людини.

ТЕМА 5

ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ ТА ФІЗИЧНУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У ЄСПЛ

Право на життя як найбільш фундаментальне право в системі основоположних прав людини. Природа, сутність і зміст права на життя. Поняття, сутність та природа свободи та фізичної недоторканості. Гарантії права на життя, свободу та фізичну недоторканість відповідно до статей 2 та 5 Європейської конвенції з прав людини. Зобов'язання держави щодо гарантування та забезпечення права на життя, свободу та фізичну недоторканість. Практика ЄСПЛ, яка стосується захисту права на життя у контексті збройних конфліктів, правоохоронної діяльності, екологічних катастроф та медичної недбалості. Рішення ЄСПЛ щодо незаконного затримання, свавільного позбавлення волі, а також гарантії забезпечення прав затриманих осіб.

ТЕМА 6

ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ, ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ, ВИДІВ ПОВОДЖЕННЯ ЧИ ПОКАРАННЯ. ПРАКТИКА ЄСПЛ

Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання у як невід'ємний елемент сучасних демократичних режимів. Зміст права на заборону катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Поняття «катування». Поняття «нелюдське чи таке, що принижує гідність, поведження». Поняття «психологічного та фізичного насильства». Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що 58 принижують гідність, видів поведження чи покарання. Справа Сьорінг проти Сполученого Королівства 1989 р.

ТЕМА 7

ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ, РЕЛІГІЇ ТА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ В ЄСПЛ

Право на свободу думки, совісті та релігії як основа існування демократичного плюралістичного суспільства. Зміст права на свободу думки, совісті та релігії. Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії. Справа Коккінакіс проти Греції 1993 р. Свобода вираження поглядів як основа демократичного суспільства. Зміст права на свободу вираження поглядів. Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів. Справа Лінгенс проти Австрії 1986 р.

ТЕМА 8

ЗАХИСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА ВЛАСНОСТІ В ЄСПЛ

Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції в системі прав людини. Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Справа Класс та інші проти Німеччини 1978 р. Право на власність як базова потреба сучасної людини. Охорона та гарантування права на власність. Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність. Справа Луїзіду проти Туреччини 1996 р.

ТЕМА 9

ЗАХИСТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИМ СУД ТА НА ДІЄВИЙ (ЕФЕКТИВНИЙ) ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В ЄСПЛ

Право на судовий захист: поняття та природа. Зміст права на судовий захист. Обсяг та складові права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Зобов'язання

держави щодо права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Справа Олександр Волков проти України 2013 р. Справа Бурмич та інші проти України 2017 р.

ТЕМА 10

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВІДСТУП ДЕРЖАВ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ

Поняття та зміст «незмінного ядра прав людини»: право на життя, заборона катувань, нелюдського поводження та відношення, що принижує честь і людську гідність, право на судовий захист прав, заборона насильницьких зникнень. Правомірне обмеження прав людини. Підстави обмеження прав людини: загрози національній безпеці, територіальній цілісності, громадському порядку, запобігання злочинам, охорона здоров'я та моралі, захист репутації або прав інших осіб. Критерії обмеження згідно Європейської конвенції про права людини: передбачуваність законом, законність мети та пропорційність. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини в умовах збройних конфліктів. Проблемні питання захисту прав людини в умовах збройного конфлікту.

Теми і плани лекційних занять

ТЕМА 1

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета лекційного заняття: сформувати у студентів розуміння сучасної концепції прав людини, їх історичного розвитку, поняття та природи прав людини.

План

1. Історичний розвиток концепції прав людини: від природного права до сучасних міжнародних стандартів.
2. Поняття, природа та сутність основних прав людини. Міжнародні стандарти прав людини.
3. Універсальність прав людини.
4. Класифікація прав людини. Покоління прав людини.
5. Роль Ліги Націй у ствердженні та нормативному закріпленні прав людини.

ТЕМА 2

УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета лекційного заняття: сформувати у студентів розуміння універсальних механізмів захисту прав людини та їхнього функціонування на міжнародному рівні.

План

1. Універсальна система захисту прав людини: поняття та структурні елементи.
2. Міжнародний біль прав людини. Інші міжнародні договори, що визначають стандарти у сфері прав людини.
3. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізованих органів у сфері захисту прав людини.
4. Система контролюючих органів за дотриманням міжнародних стандартів прав людини.
5. Основні засади функціонування Комітету ООН з прав людини, Комітету проти катувань та інших договірних органів.

ТЕМА 3

РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета лекційного заняття: сформувати у студентів розуміння специфіки регіональних систем захисту прав людини.

План

1. Регіональні системи захисту прав людини: загальна характеристика.
2. Американська система захисту прав людини.
3. Мусульманська система захисту прав людини.
4. Африканська система захисту прав людини.
5. Азіатська система захисту прав людини.

ТЕМА 4

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета лекційного заняття: з'ясувати особливості європейського механізму захисту прав людини, його нормативну та інституційну основу, а також діяльність ключових органів, зокрема Європейського суду з прав людини.

План

1. Європейський механізм захисту прав людини: загальна характеристика.
2. Основні положення Європейської конвенції з прав людини, її додаткових протоколів та практика їх застосування.
3. Структура та функціонування ЄСПЛ, процес звернення, розгляду індивідуальних і міждержавних заяв.
4. Процедура імплементації рішень ЄСПЛ у національне законодавство.
5. Діяльність ОБСЄ в сфері захисту прав людини.

ТЕМА 5

ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ ТА ФІЗИЧНУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У ЄСПЛ

Мета лекційного заняття: ознайомити студентів з основними стандартами захисту права на життя, свободу та фізичну недоторканість, а також із практикою ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на життя як найбільш фундаментальне право в системі основоположних прав людини. Природа, сутність і зміст права на життя.
2. Поняття, сутність та природа свободи та фізичної недоторканості.
3. Гарантії права на життя, свободу та фізичну недоторканість відповідно до статей 2 та 5 Європейської конвенції з прав людини. Зобов'язання держави щодо гарантування та забезпечення права на життя, свободу та фізичну недоторканість.
4. Практика ЄСПЛ, яка стосується захисту права на життя у контексті збройних конфліктів, правоохоронної діяльності, екологічних катастроф та медичної недбалості.
5. Рішення ЄСПЛ щодо незаконного затримання, свавільного позбавлення волі, а також гарантії забезпечення прав затриманих осіб.

ТЕМА 6

ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ, ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ, ВИДІВ ПОВОДЖЕННЯ ЧИ ПОКАРАННЯ. ПРАКТИКА ЄСПЛ

Мета лекційного заняття: дослідити зміст та значення абсолютної заборони катувань, а також вивчити практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання у як невід'ємний елемент сучасних демократичних режимів.
2. Зміст, обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.
3. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.

4. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що 58 принижують гідність, видів поведження чи покарання.

ТЕМА 7

ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ, РЕЛІГІЇ ТА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ В ЄСПЛ

Мета лекційного заняття: дослідити правові гарантії свободи думки, совісті, релігії та вираження поглядів, а також практику ЄСПЛ щодо порушень цих прав.

План

1. Право на свободу думки, совісті та релігії як основа існування демократичного плюралістичного суспільства. Зміст, обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії.
2. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
3. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
4. Свобода вираження поглядів як основа демократичного суспільства.
5. Зміст, обсяг та складові права на свободу вираження поглядів.
6. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів.
7. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів.

ТЕМА 8

ЗАХИСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА ВЛАСНОСТІ В ЄСПЛ

Мета лекційного заняття: проаналізувати європейські стандарти захисту приватного життя, житла та власності, а також практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції в системі прав людини.

2. Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
3. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
4. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
5. Право на власність як базова потреба сучасної людини. Обсяг та складові права на власність.
6. Зобов'язання держави щодо права на власність.
7. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність.

ТЕМА 9

ЗАХИСТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИМ СУД ТА НА ДІЄВИЙ (ЕФЕКТИВНИЙ) ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В ЄСПЛ

Мета лекційного заняття: розглянути міжнародні стандарти справедливого судочинства, механізми юридичного захисту та практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на судовий захист: поняття та природа.
2. Зміст права на судовий захист.
3. Обсяг та складові права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
4. Зобов'язання держави щодо права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
5. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.

ТЕМА 10

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВІДСТУП ДЕРЖАВ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ

Мета лекційного заняття: розглянути підстави для правомірного обмеження прав людини, принципи відступу держав від своїх зобов'язань у надзвичайних ситуаціях та їхні наслідки.

План

1. Поняття та зміст «незмінного ядра прав людини».
2. Правомірне обмеження прав людини.
3. Підстави обмеження прав людини.
4. Критерії обмеження згідно Європейської конвенції про права людини.
5. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів.
6. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини в умовах збройних конфліктів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ

Теми і плани семінарських занять

Семінарське заняття 1

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета семінарського заняття: сформувати у студентів розуміння сучасної концепції прав людини, їх історичного розвитку, поняття та природи прав людини.

План

1. Основні концепції прав людини: загальна характеристика.
2. Історичний розвиток концепції прав людини: від природного права до сучасних міжнародних стандартів.
3. Поняття, природа та сутність основних прав людини. Міжнародні стандарти прав людини.
4. Універсальність прав людини.
5. Класифікація прав людини.
6. Покоління прав людини.
 - 6.1. Перше покоління.
 - 6.2. Друге покоління.
 - 6.3. Третє покоління.
 - 6.4. Четверте покоління.
7. Роль Ліги Націй у ствердженні та нормативному закріпленні прав людини.

Теми рефератів та доповідей:

1. Основні сучасні теоретичні підходи до розуміння прав людини.
2. Історичні етапи становлення концепції прав людини на Європейському континенті.
3. Співвідношення природного та позитивного права у контексті прав людини.
4. Поняття та значення міжнародних стандартів прав людини.
5. Роль Ради Європи у становленні сучасного механізму захисту прав людини.

Питання для обговорення:

1. Чи можна вважати концепцію прав людини універсальною?
2. Яке значення має класифікація прав людини?
3. Які основні відмінності між поколіннями прав людини?
4. Яку роль відіграли міжнародні організації у розвитку концепції прав людини?
5. Яке місце займає сучасне міжнародне право у забезпеченні прав людини?

Семінарське заняття 2

УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета семінарського заняття: сформувати у студентів розуміння універсальних механізмів захисту прав людини та їхнього функціонування на міжнародному рівні.

План

1. Універсальна система захисту прав людини: поняття та структурні елементи.
2. Нормативні та інституційні механізми захисту прав людини.
3. Міжнародний біль прав людини.
4. Інші міжнародні договори, що визначають стандарти у сфері прав людини. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізованих органів у сфері захисту прав людини.
5. Система контролюючих органів за дотриманням міжнародних стандартів прав людини.
 - 5.1. Рада ООН з прав людини.
 - 5.2. Верховний Комісар ООН з прав людини.
 - 5.3. Комітет із прав людини.
 - 5.4. Комітет із економічних, соціальних та культурних прав.
 - 5.5. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок.
 - 5.6. Комітет із прав дитини.
 - 5.7. Комітет проти катувань.
 - 5.8. Комітет із ліквідації расової дискримінації.
 - 5.9. Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

5.10. Роль Ради ООН з прав людини, процедури Універсального періодичного огляду та спеціальних процедур у забезпеченні захисту прав людини.

5.11. Основні засади функціонування Комітету ООН з прав людини, Комітету проти катувань та інших догвірних органів.

6. Механізми подання індивідуальних скарг і розгляду міждержавних заяв рамках системи ООН.

Теми рефератів та доповідей:

1. ООН як ключовий інститут захисту прав людини.
2. Значення Міжнародного білля прав людини.
3. Діяльність Ради ООН з прав людини.
4. Роль Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців.
5. Процедура Універсального періодичного огляду як механізм контролю за правами людини.

Питання для обговорення:

1. Яке місце займає ООН у системі міжнародного захисту прав людини?
2. Чому важливо мати контрольні механізми у сфері прав людини?
3. Які міжнародні документи найбільше вплинули на систему прав людини?
4. Як працює механізм подання індивідуальних скарг до міжнародних органів?
5. Чи є система ООН ефективною у сфері захисту прав людини?

Семінарське заняття 3 РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета семінарського заняття: ознайомити студентів із регіональними системами захисту прав людини та їхньою специфікою.

План

1. Регіональні системи захисту прав людини: види та їх специфічні риси.
2. Європейська, міжамериканська, африканська та азійська моделі захисту прав людини, їхні історичні витоки.

3. Нормативні та інституційні механізми та ключові нормативно-правові документи регіонального характеру.
4. Особливості реалізації положень Міжамериканської конвенції з прав людини та Африканської хартії прав людини і народів.
5. Діяльність регіональних судових і квазісудових органів.
6. Вплив культурних, соціальних та економічних факторів на функціонування регіональних систем захисту прав людини.

Теми рефератів та доповідей:

1. Основні особливості регіональних систем захисту прав людини.
2. Діяльність Міжамериканського суду з прав людини.
3. Роль Африканської комісії з прав людини та народів.
4. Специфіка азіатської моделі захисту прав людини.
5. Діяльність Арабської хартії з прав людини.

Питання для обговорення:

1. Чому у світі існують різні регіональні системи захисту прав людини?
2. Які відмінності між Європейською, Міжамериканською та Африканською системами захисту прав людини?
3. Які проблеми існують у реалізації регіональних механізмів захисту прав людини?
4. Як культурні та економічні фактори впливають на регіональні системи?
5. Чи потрібна єдина глобальна система захисту прав людини?

Семінарське заняття 4 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета семінарського заняття: розглянути особливості європейського механізму захисту прав людини, його нормативну та інституційну основу, а також діяльність ключових органів, зокрема Європейського суду з прав людини.

План

1. Європейський механізм захисту прав людини: загальна характеристика.

2. Історичні витоки європейської системи захисту прав людини.
3. Нормативні та інституційний механізми в рамках європейської системи захисту прав людини.
4. Основні положення Європейської конвенції з прав людини, її додаткових протоколів та практика їх застосування.
5. Діяльність Ради Європи та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у сфері захисту прав людини.
6. Структура та функціонування ЄСПЛ.
7. Діяльність ОБСЄ в сфері захисту прав людини.

Теми рефератів та доповідей:

1. Історичні етапи становлення Європейської конвенції з прав людини.
2. Роль Ради Європи у формуванні європейських стандартів прав людини.
3. Практика ЄСПЛ щодо свободи вираження поглядів.
4. Значення додаткових протоколів до Європейської конвенції з прав людини.
5. Роль ОБСЄ у забезпеченні прав людини в європейському регіоні.

Питання для обговорення:

1. Чому Європейська система захисту прав людини вважається однією з найефективніших?
2. Які механізми застосовує ЄСПЛ для забезпечення виконання рішень?
3. Як ОБСЄ сприяє дотриманню прав людини в Європі?
4. Які виклики стоять перед Європейською системою прав людини?
5. Чи потрібні реформи в діяльності ЄСПЛ?

Семінарське заняття 5 ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ ТА ФІЗИЧНУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У ЄСПЛ

Мета семінарського заняття: ознайомити студентів з основними стандартами захисту права на життя, свободу та фізичну недоторканість, а також із практикою ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на життя як найбільш фундаментальне право в системі основоположних прав людини. Природа, сутність і зміст права на життя.
2. Поняття, сутність та природа свободи та фізичної недоторканості.
3. Гарантії права на життя, свободу та фізичну недоторканість відповідно до статей 2 та 5 Європейської конвенції з прав людини. Зобов'язання держави щодо гарантування та забезпечення права на життя, свободу та фізичну недоторканість.
4. Практика ЄСПЛ, яка стосується захисту права на життя у контексті збройних конфліктів, правоохоронної діяльності, екологічних катастроф та медичної недбалості.
5. Рішення ЄСПЛ щодо незаконного затримання, свавільного позбавлення волі, а також гарантії забезпечення прав затриманих осіб.

Теми рефератів та доповідей:

1. Право на життя в міжнародних правових актах.
2. Практика ЄСПЛ щодо права на свободу та фізичну недоторканість.
3. Роль держави у запобіганні свавільному позбавленню життя.
4. Випадки порушень права на свободу в рішеннях ЄСПЛ.
5. Державні обов'язки щодо розслідування випадків насильницьких зникнень.

Питання для обговорення:

1. Чому право на життя є основоположним?
2. Як держава має забезпечувати право на фізичну недоторканість?
3. Чи достатньо ефективним є механізм захисту від свавільних затримань?
4. Як ЄСПЛ визначає відповідальність держави за порушення цих прав?
5. Які основні проблеми реалізації права на життя в сучасному світі?

Семінарське заняття 6
ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ,
ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ, ВИДІВ ПОВОДЖЕННЯ
ЧИ ПОКАРАННЯ. ПРАКТИКА ЄСПЛ

Мета семінарського заняття: дослідити зміст та значення абсолютної заборони катувань, а також вивчити практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання у як невід'ємний елемент сучасних демократичних режимів.
2. Зміст права на заборону катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.
3. Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.
4. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.
5. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що 58 принижують гідність, видів поведження чи покарання.

Теми рефератів та доповідей:

1. Історичний розвиток заборони катувань у міжнародному праві.
2. Вплив ЄСПЛ на запобігання катуванням у країнах Європи.
3. Справи ЄСПЛ щодо неналежних умов тримання під вартою.
4. Роль Комітету ООН проти катувань.
5. Випадки порушень заборони катувань у сучасних збройних конфліктах.

Питання для обговорення:

1. Чому заборона катувань є абсолютною?
2. Як міжнародні механізми впливають на національні системи запобігання катуванням?
3. Які труднощі виникають при розслідуванні випадків катувань?

4. Чи можуть нелюдські умови утримання бути визнані порушенням ЄКПЛ?
5. Як захист від катувань реалізується в умовах війни та терористичних загроз?

Семінарське заняття 7

ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ, РЕЛІГІЇ ТА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ В ЄСПЛ

Мета семінарського заняття: дослідити правові гарантії свободи думки, совісті, релігії та вираження поглядів, а також практику ЄСПЛ щодо порушень цих прав.

План

1. Право на свободу думки, совісті та релігії як основа існування демократичного плюралістичного суспільства: зміст, обсяг та складові права.
2. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
3. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
4. Свобода вираження поглядів як основа демократичного суспільства: зміст, обсяг та складові права.
5. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів.
6. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів.

Теми рефератів та доповідей:

1. Принципи забезпечення свободи релігії в міжнародному праві.
2. Обмеження свободи вираження поглядів: баланс між свободою та безпекою.
3. Справа «Ларана проти Франції» та її значення для свободи вираження поглядів.
4. Право на свободу думки в умовах інформаційної війни.
5. Вплив релігійних переконань на правові системи демократичних країн.

Питання для обговорення:

1. Як гарантується свобода думки, совісті та релігії на міжнародному рівні?
2. Чи є межі для свободи релігії у демократичному суспільстві?
3. Чому свобода вираження поглядів є ключовим елементом демократії?
4. Як ЄСПЛ визначає допустимі обмеження свободи слова?
5. Чи можливе обмеження свободи релігії заради суспільного інтересу?

Семінарське заняття 8

ЗАХИСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА ВЛАСНОСТІ В ЄСПЛ

Мета семінарського заняття: проаналізувати європейські стандарти захисту приватного життя, житла та власності, а також практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції в системі прав людини: обсяг та складові.
2. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
3. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
4. Право на власність як базова потреба сучасної людини: охорона та гарантування права, обсяг та складові.
5. Зобов'язання держави щодо права на власність.
6. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність.

Теми рефератів та доповідей:

1. Захист персональних даних у контексті права на приватне життя.
2. Порушення права на сімейне життя через розлучення батьків.
3. Право на житло та проблема виселення у практиці ЄСПЛ.
4. Вплив цифрових технологій на право на приватне життя.
5. Право на власність у контексті націоналізації майна.

Питання для обговорення:

1. Як ЄСПЛ визначає межі права на приватне життя?
2. Чи може держава втручатися у сімейне життя громадян?
3. Чому захист права власності є важливим для демократичного суспільства?
4. Як цифрові технології впливають на приватність?
5. Чи може право на житло бути абсолютним?

Семінарське заняття 9

ЗАХИСТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИМ СУД ТА НА ДІЄВИЙ (ЕФЕКТИВНИЙ) ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В ЄСПЛ

Мета семінарського заняття: розглянути міжнародні стандарти справедливого судочинства, механізми юридичного захисту та практику ЄСПЛ у цій сфері.

План

1. Право на судовий захист: поняття, природа та зміст.
2. Обсяг та складові права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
3. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
4. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.

Теми рефератів та доповідей:

1. Роль ЄСПЛ у формуванні стандартів судочинства.
2. Порушення принципу справедливого суду в авторитарних режимах.
3. Право на ефективний захист від свавільних судових рішень.
4. Судова система України у світлі стандартів ЄСПЛ.
5. Справа «Салдуз проти Туреччини» як прецедент у сфері захисту прав підсудних.

Питання для обговорення:

1. Чи всі держави дотримуються стандартів справедливого суду?
2. Які гарантії надає ЄСПЛ для захисту прав підозрюваних?
3. Чи завжди рішення судів можуть вважатися справедливими?
4. Як функціонує право на ефективний засіб юридичного захисту?

5. Чому незалежність судової влади є важливою для демократії?

Семінарське заняття 10

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВІДСТУП ДЕРЖАВ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ

Мета семінарського заняття: розглянути підстави для правомірного обмеження прав людини, принципи відступу держав від своїх зобов'язань у надзвичайних ситуаціях та їхні наслідки.

План

1. Поняття та зміст «незмінного ядра прав людини». Правомірне обмеження прав людини.
2. Підстави обмеження прав людини. Критерії обмеження згідно Європейської конвенції про права людини.
3. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів.
4. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини в умовах збройних конфліктів.
5. Проблемні питання захисту прав людини в умовах збройного конфлікту.

Теми рефератів та доповідей:

1. Баланс між безпекою та правами людини у надзвичайних ситуаціях.
2. Відступ від зобов'язань за ЄКПЛ під час пандемії COVID-19.
3. Обмеження прав людини у контексті боротьби з тероризмом.
4. Рішення ЄСПЛ щодо надзвичайних станів у державах Європи.
5. Чи можливий зловживання державами механізмом відступу від зобов'язань?

Питання для обговорення:

1. Чи можна вважати право на життя, заборону катувань і рабства абсолютними, навіть у надзвичайних ситуаціях?
2. Які критерії повинні дотримуватись при обмеженні прав людини, щоб таке обмеження було правомірним?
3. Чи можуть держави використовувати надзвичайні стани для зловживання владою та обмеження прав людини?
4. Як міжнародне право контролює процес відступу держав

від своїх зобов'язань у сфері прав людини?

5. Чи можна виправдати обмеження прав людини в умовах війни або терористичних загроз?

6. Які уроки можна винести з практики ЄСПЛ щодо обмежень прав людини у періоди криз?

7. Як пандемія COVID-19 вплинула на застосування механізмів обмеження прав людини та відступу держав від міжнародних зобов'язань?

8. Чи достатньо ефективні існуючі міжнародні механізми для запобігання зловживанням у сфері обмеження прав людини?

9. Чи можуть національні суди контролювати правомірність відступу від зобов'язань державою під час надзвичайного стану?

10. Як міжнародна спільнота може реагувати на держави, які зловживають правом на відступ від зобов'язань у сфері прав людини?

2. ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

2.1. Блок завдань для самостійної роботи

Тема 1.

1. Генеза концепції прав людини.
2. Поняття та природа природніх прав людини.
3. Поняття та природа міжнародних стандартів прав людини.
4. Міжнародні механізми захисту прав людини.

Тема 2.

1. Універсальність прав.
2. Регіоналізм в міжнародному праві прав людини.
3. Універсальні інституції та органи щодо захисту прав людини на міжнародному рівні.
4. Роль ООН у системі міжнародного захисту прав людини.

Тема 3.

1. Основні регіональні системи захисту прав людини.
2. Регіональні нормативні механізми захисту прав людини.
3. Інституційні механізми захисту прав людини регіонального характеру.
4. Вплив ліберальної (європейської) концепції прав людини на сучасні регіональні системи захисту прав людини.

Тема 4.

1. Європейська система цінностей та європейські стандарти прав людини.
2. Роль Ради Європи у сфері захисту прав людини.
3. Людський вимір у діяльності ОБСЄ.
4. Специфіка захисту прав людини в ЄСПЛ.

Тема 5.

1. Право на життя та право на евтаназію в контексті забезпечення прав людини.
2. Смертна кара крізь призму забезпечення права на життя.
3. Поняття та природа свободи та фізичної недоторканості.

4. Міжнародні механізми захисту права на життя, свободу та фізичну недоторканість.

Тема 6.

1. Каткування як антицінність європейського права.
2. Ствердження права на заборону катувань та нелюдського поводження в рамках Ради Європи.
3. Конвенція про заборону катувань: загальна характеристика.
4. Комітет проти катувань та нелюдського принижуючого поводження щодо людини в Європі: основні засади організації та функціонування.

Тема 7.

1. Свобода як універсальна цінність міжнародного співтовариства.
2. Доктринальні підходи до розуміння свободи та її меж.
3. Політичний та ідеологічний плюралізм: поняття та зміст.
4. Забезпечення свободи слова, друку, кореспонденції у європейських країнах.

Тема 8.

1. Поняття та природа прайвесі.
2. Охорона приватного та сімейного життя: національні та міжнародні механізми.
3. Недоторканість житла та власності крізь призму захисту цих прав.
4. Міжнародні механізми захисту права на приватну власність.

Тема 9.

1. Поняття «справедливий суд» у позиціях ЄСПЛ.
2. Природа та зміст поняття «справедливе правосуддя».
3. Європейські стандарти забезпечення справедливого правосуддя.
4. Доступ до правосуддя в Україні.

Тема 10.

1. Права людини та їх обмеження у філософсько-правовій доктрині.
2. Абсолютний характер природних прав людини.
3. Правомірне обмеження прав людини в умовах надзвичайного стану.
4. Правомірне обмеження прав людини під час війни.

2.2. Блок задач, кейсів та практичних завдань

Тема 1. СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Задача: Держава X ухвалила закон, що обмежує свободу друку та накладає жорстку цензуру на засоби масової інформації, аргументуючи це необхідністю боротьби з дезінформацією. Чи відповідає такий закон сучасним міжнародним стандартам прав людини?

Кейс: У країні Y уряд ухвалив рішення позбавити жінок виборчого права, мотивуючи це «традиційними цінностями». Чи можна вважати такі дії порушенням універсального характеру прав людини? Які міжнародні механізми можуть бути задіяні для відновлення прав жінок?

Практичне завдання: Проаналізуйте текст Загальної декларації прав людини та визначте, які права належать до кожного з поколінь прав людини.

Тема 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Задача: Держава Z приєдналася до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, але через 5 років оголосила про вихід з нього. Чи має вона право не виконувати його положення після виходу?

Кейс: Громадянин держави M подав скаргу до Комітету ООН з прав людини, заявляючи про порушення свого права на справедливий суд. Які дії може вчинити Комітет? Чи є його рішення обов'язковими для виконання державою?

Практичне завдання: Складіть таблицю, у якій порівняєте функції та компетенції Ради ООН з прав людини, Верховного комісара ООН з прав людини та Комітету з прав людини.

Тема 3. РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Задача: Держава C, яка є членом Африканського Союзу, ухвалила закон, що дозволяє дискримінацію за расовою ознакою. Які міжнародні та регіональні механізми можуть бути використані для захисту прав громадян цієї держави?

Кейс: Мешканці країни L звернулися до Міжамериканського суду з прав людини, оскільки уряд незаконно конфіскував їхні землі. Як може діяти Суд? Які рішення він може ухвалити?

Практичне завдання: Підготуйте порівняльну таблицю, що відображає основні особливості Європейської, Міжамериканської та Африканської систем захисту прав людини.

Тема 4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Задача: Громадянин України вважає, що його права були порушені рішенням Верховного Суду України. Чи може він звернутися до Європейського суду з прав людини? Які умови мають бути дотримані?

Кейс: Держава N не виконує рішення ЄСПЛ, ухвалене проти неї. Які механізми можуть бути застосовані для примусу держави до виконання рішення?

Практичне завдання: Проаналізуйте одне з рішень ЄСПЛ та підготуйте його короткий юридичний аналіз (сторони, предмет спору, аргументація Суду, висновки).

Тема 5. ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ ТА ФІЗИЧНУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У ЄСПЛ

Задача: Поліція держави X затримала громадянина без офіційних звинувачень на 15 діб. Чи порушує це Європейську конвенцію з прав людини?

Кейс: У країні Y громадяни звернулися до ЄСПЛ через надмірне застосування сили поліцією під час мирних протестів. Яке рішення може ухвалити Суд?

Практичне завдання: Знайдіть та проаналізуйте рішення ЄСПЛ щодо порушення статті 2 (право на життя).

Тема 6. ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКОГО ПОВОДЖЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ

Задача: Держава W аргументує застосування катувань щодо підозрюваних у тероризмі боротьбою із загрозами національній безпеці. Чи може це бути виправдано?

Кейс: Громадянин подав скаргу до ЄСПЛ, заявляючи, що умови його утримання в тюрмі порушують Конвенцію. Які критерії оцінює Суд, ухвалюючи рішення у таких справах?

Практичне завдання: Проаналізуйте конкретну справу ЄСПЛ щодо заборони катувань та підготуйте її юридичний висновок.

Тема 7. ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ, РЕЛІГІЇ ТА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Задача: Держава Z заборонила публікацію матеріалів, які критикують владу. Чи відповідає це стандартам ЄСПЛ?

Кейс: Громадянин країни Y подав позов до ЄСПЛ, оскільки його звільнили з роботи за політичні погляди. Чи є це порушенням Конвенції?

Практичне завдання: Проаналізуйте справу ЄСПЛ щодо свободи вираження поглядів.

Тема 8. ЗАХИСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА ВЛАСНОСТІ В ЄСПЛ

Задача: Громадянин держави X подав позов до національного суду через незаконне стеження спецслужб за його телефонними розмовами. Національний суд відмовив у розгляді справи. Чи може він звернутися до ЄСПЛ?

Кейс: У країні Y влада ухвалила закон, що дозволяє державним органам без рішення суду виселяти людей із їхніх квартир у зв'язку з «державними потребами». Чи відповідає це Європейській конвенції з прав людини?

Практичне завдання: Проаналізуйте рішення ЄСПЛ у справі, що стосується порушення статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя) або статті 1 Першого протоколу (право на мирне володіння майном).

Тема 9. ЗАХИСТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ТА ДІЄВИЙ (ЕФЕКТИВНИЙ) ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В ЄСПЛ

Задача: Громадянин А подав до національного суду позов про захист своїх прав, але суд не розглядає справу понад 7 років. Чи може це вважатися порушенням його права на справедливий суд?

Кейс: Громадянин В був засуджений за злочин, але під час судового процесу йому не надали адвоката. Чи є це підставою для звернення до ЄСПЛ?

Практичне завдання: Підготуйте юридичний аналіз однієї справи ЄСПЛ, що стосується порушення права на справедливий суд (стаття 6 ЄКПЛ).

Тема 10. ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВІДСТУП ДЕРЖАВ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ

Задача: Після оголошення надзвичайного стану уряд країни М заборонив діяльність усіх опозиційних партій та арештував їхніх лідерів без судового розгляду. Чи є такі заходи правомірними згідно з ЄКПЛ?

Кейс: У країні W введено військовий стан. Уряд обмежив свободу пересування, свободу слова та заборонив мирні зібрання. Чи відповідають такі заходи стандартам міжнародного права?

Практичне завдання: Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо відступу держав від своїх зобов'язань у періоди надзвичайних ситуацій (наприклад, справа «Lawless проти Ірландії»).

2.3. Блок тестових завдань

Тема 1. СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Який документ є основою міжнародних стандартів прав людини?

- a) Європейська соціальна хартія
- b) Загальна декларація прав людини
- c) Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
- d) Хартія основних прав Європейського Союзу

Яке з наведених прав належить до першого покоління прав людини?

- a) Право на освіту
- b) Право на справедливий суд
- c) Право на працю
- d) Право на екологічно чисте довкілля

Яке право належить до третього покоління прав людини?

- a) Право на рівність перед законом
- b) Право на колективний розвиток
- c) Свобода слова
- d) Право на приватне життя

Універсальність прав людини означає, що:

- a) Всі держави повинні мати однакову правову систему
- b) Права людини однакові для всіх людей, незалежно від національності чи статусу
- c) Всі люди мають рівний доступ до влади
- d) Тільки демократичні держави повинні гарантувати права людини

Яка міжнародна організація першою зробила спробу закріпити міжнародні стандарти прав людини?

- a) ООН
- b) Ліга Націй
- c) Рада Європи
- d) Європейський Союз

Тема 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Який документ є частиною Міжнародного білля про права людини?

- a) Європейська конвенція з прав людини
- b) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права
- c) Африканська хартія прав людини і народів
- d) Арабська хартія прав людини

Який орган ООН займається моніторингом виконання Міжнародного пакту про громадянські і політичні права?

- a) Верховний комісар ООН з прав людини
- b) Комітет з прав людини
- c) Рада ООН з прав людини
- d) Міжнародний суд ООН

Який орган здійснює процедуру Універсального періодичного огляду?

- a) ЄСПЛ
- b) Рада ООН з прав людини
- c) Генеральна Асамблея ООН
- d) Комітет ООН проти катувань

Яке із зазначених прав не може бути обмежене навіть у надзвичайному стані?

- a) Свобода зібрань
- b) Заборона катувань
- c) Право на освіту
- d) Право на підприємницьку діяльність

Яка структура займається захистом прав біженців у межах системи ООН?

- a) Комітет з прав дитини
- b) Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
- c) Міжнародний суд ООН
- d) ЮНЕСКО

Тема 3. РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Яка з наведених регіональних організацій не має власної системи захисту прав?

- a) Європейський Союз
- b) Організація американських держав
- c) Африканський Союз
- d) Асоціація держав Південно-Східної Азії (ASEAN)

Який документ є основним у системі захисту прав людини в Африці?

- a) Африканська хартія прав людини і народів
- b) Хартія основних прав Європейського Союзу
- c) Міжамериканська конвенція з прав людини
- d) Європейська конвенція з прав людини

Яка установа здійснює розгляд справ щодо порушення прав людини в Латинській Америці?

- a) Міжнародний суд ООН
- b) Міжамериканський суд з прав людини
- c) Рада ООН з прав людини
- d) Європейський суд з прав людини

Яка країна не є членом Ради Європи?

- a) Франція
- b) Туреччина
- c) Росія
- d) Україна

Який орган контролює дотримання прав людини у межах Африканського Союзу?

- a) Африканська комісія з прав людини і народів
- b) Європейський суд з прав людини
- c) Міжнародний кримінальний суд
- d) ОБСЄ

Тема 4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Який міжнародний договір є основою європейської системи захисту прав людини?

- a) Хартія основних прав Європейського Союзу
- b) Європейська конвенція з прав людини
- c) Загальна декларація прав людини
- d) Європейська соціальна хартія

Який орган розглядає справи щодо порушення Європейської конвенції з прав людини?

- a) Суд Європейського Союзу
- b) Європейський суд з прав людини
- c) Міжнародний кримінальний суд
- d) Рада ООН з прав людини

Чи може приватна особа подати скаргу безпосередньо до ЄСПЛ?

- a) Так, якщо вичерпано національні засоби правового захисту
- b) Ні, тільки держави можуть звертатися до ЄСПЛ
- c) Так, незалежно від національних судових процедур
- d) Ні, скарга має бути передана через уряд держави

Які країни можуть бути відповідачами у справах ЄСПЛ?

- a) Лише країни-члени Європейського Союзу
- b) Лише країни, що підписали та ратифікували Європейську конвенцію з прав людини
- c) Всі держави-члени ООН
- d) Будь-які країни, якщо позивач вважає, що його права порушені

Який орган контролює виконання рішень ЄСПЛ?

- a) Парламентська асамблея Ради Європи
- b) Комітет міністрів Ради Європи
- c) Суд Європейського Союзу
- d) Верховний комісар ООН з прав людини

Тема 5. ЗАХИСТ ПРАВА НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ ТА ФІЗИЧНУ НЕДОТОРКАНИСТЬ У ЄСПЛ

Яка стаття Європейської конвенції з прав людини гарантує право на життя?

- a) Стаття 2
- b) Стаття 3
- c) Стаття 5
- d) Стаття 8

Чи може бути допустиме позбавлення життя відповідно до ЄКПЛ?

- a) Ні, за жодних обставин
- b) Так, у випадках, передбачених законом, наприклад, при захисті від незаконного насильства
- c) Тільки під час воєнного стану
- d) Лише за рішенням ЄСПЛ

Яка з наведених ситуацій може бути визнана порушенням права на життя згідно з практикою ЄСПЛ?

- a) Невчасне надання медичної допомоги в місцях позбавлення волі
- b) Відмова держави надавати соціальні пільги
- c) Відмова у видачі паспорта
- d) Вилучення майна в межах судового рішення

Чи зобов'язана держава проводити розслідування в разі насильницької смерті людини?

- a) Ні, якщо підозрюваного немає
- b) Так, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що смерть настала внаслідок порушення Конвенції
- c) Тільки якщо родичі загиблого подали скаргу
- d) Лише якщо інцидент набув міжнародного розголосу

Який з наведених випадків НЕ є виправданим обмеженням права на свободу за ЄКПЛ?

- a) Затримання особи для запобігання поширенню інфекційного захворювання
- b) Тримання під вартою за рішенням суду після засудження
- c) Арешт журналіста за критику влади
- d) Затримання особи для виконання законного судового рішення

Тема 6. ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКОГО ПОВОДЖЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ

Яка стаття ЄКПЛ забороняє катування та нелюдське або таке, що принижує гідність, поведження?

- a) Стаття 2
- b) Стаття 3
- c) Стаття 5
- d) Стаття 8

Який з наведених випадків, за практикою ЄСПЛ, може бути визнаний катуванням?

- a) Тривале утримання особи в повній ізоляції без доступу до адвоката
- b) Примусовий карантин у разі епідемії
- c) Відмова у видачі соціальної допомоги
- d) Призов до армії

Чи допускає ЄСПЛ виправдання катувань у надзвичайних обставинах?

- a) Так, якщо це необхідно для державної безпеки
- b) Так, якщо це виправдано у кримінальному розслідуванні
- c) Ні, жодні обставини не можуть виправдати катування
- d) Так, якщо це санкціоновано законом

Чи може держава видати особу до країни, де їй загрожує катування?

- a) Так, якщо є дипломатичні гарантії
- b) Ні, це порушення статті 3 ЄКПЛ
- c) Так, якщо особа визнана винною в тероризмі
- d) Так, якщо це передбачено міжнародною угодою

Яке покарання ЄСПЛ визнає нелюдським або таким, що принижує гідність?

- a) Довічне ув'язнення без права на перегляд справи
- b) Штраф за адміністративне правопорушення

- c) Відрахування зі школи за порушення дисципліни
- d) Відмова у громадянстві

Тема 7. ЗАХИСТ ПРАВА НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ, РЕЛІГІЇ ТА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Яка стаття ЄКПЛ гарантує право на свободу думки, совісті та релігії?

- a) Стаття 8
- b) Стаття 10
- c) Стаття 9
- d) Стаття 11

Чи може держава обмежувати свободу релігії?

- a) Ні, ніколи
- b) Так, якщо це необхідно для захисту громадського порядку, здоров'я або прав інших осіб
- c) Так, якщо релігія є меншістю в країні
- d) Лише під час воєнного стану

Яке з обмежень свободи вираження поглядів суперечить ЄКПЛ?

- a) Заборона на мову ворожнечі
- b) Покарання за розголошення державної таємниці
- c) Цензура опозиційних ЗМІ без законних підстав
- d) Обмеження реклами тютюнових виробів

Чи може держава зобов'язати особу сповідувати певну релігію?

- a) Так, якщо це традиційна релігія країни
- b) Так, якщо це передбачено конституцією
- c) Ні, це порушення свободи совісті
- d) Так, якщо особа є державним службовцем

Яке з наведених прав ЄСПЛ вважає частиною свободи вираження поглядів?

- a) Право на доступ до інформації
- b) Право на житло
- c) Право на соціальне забезпечення
- d) Право на громадянство

Тема 8. ЗАХИСТ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА ВЛАСНОСТІ В ЄСПЛ

Яка стаття ЄКПЛ гарантує право на повагу до приватного і сімейного життя?

- a) Стаття 6
- b) Стаття 8
- c) Стаття 10
- d) Стаття 12

Чи може держава втручатися в приватне життя людини?

- a) Ні, за жодних обставин
- b) Так, якщо це відповідає закону і необхідно в демократичному суспільстві
- c) Тільки якщо особа дала згоду

d) Лише щодо іноземців

Яке з наведених дій може порушувати право на повагу до житла відповідно до ЄКПЛ?

- a) Виселення особи без законних підстав
- b) Проведення планової інспекції будинку
- c) Надання державою житла соціально незахищеним верствам
- d) Вимога сплачувати комунальні послуги

Чи охоплює право на повагу до сімейного життя право на усиновлення?

- a) Так, завжди
- b) Ні, усиновлення регулюється виключно національним законодавством
- c) Так, але лише якщо національне законодавство передбачає таку можливість
- d) Ні, це питання не регулюється ЄКПЛ

Яке з наведених прав захищається Протоколом №1 до ЄКПЛ?

- a) Право на приватність
- b) Право на освіту
- c) Право на свободу зібрань
- d) Право на громадянство

Тема 9. ЗАХИСТ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ТА ДІЄВИЙ (ЕФЕКТИВНИЙ) ЗАСІБ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ В ЄСПЛ

Яка стаття ЄКПЛ гарантує право на справедливий суд?

- a) Стаття 3
- b) Стаття 6
- c) Стаття 8
- d) Стаття 10

Яка з наведених вимог є складовою права на справедливий суд?

- a) Доступ до суду
- b) Обов'язкове визнання особи невинуватою
- c) Відсутність можливості оскаржити судові рішення
- d) Відмова у праві на адвоката

Чи гарантує ЄКПЛ право на безкоштовну правову допомогу?

- a) Так, завжди
- b) Так, якщо це необхідно для забезпечення справедливого судового розгляду
- c) Ні, правова допомога завжди оплачується самою особою
- d) Лише для неповнолітніх осіб

Яке з наведених порушень може бути визнано порушенням права на справедливий суд?

- a) Відмова суду прийняти докази, які суперечать національному законодавству
- b) Судовий розгляд у відсутності обвинуваченого без вагомих причин
- c) Відсутність можливості призначення другого судового засідання
- d) Вимога сплатити судовий збір

Яке з наведених прав гарантує стаття 13 ЄКПЛ?

- a) Право на ефективний засіб юридичного захисту
- b) Право на працю
- c) Право на свободу слова
- d) Право на недоторканність житла

Тема 10. ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВІДСТУП ДЕРЖАВ ВІД СВОЇХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ

Чи допускає ЄКПЛ обмеження прав людини?

- a) Ні, права людини є абсолютними
- b) Так, якщо обмеження відповідає законним цілям і є необхідним у демократичному суспільстві
- c) Так, але лише щодо іноземців
- d) Ні, ЄСПЛ забороняє будь-які обмеження

Яка стаття ЄКПЛ дозволяє державам відступати від своїх зобов'язань під час надзвичайного стану?

- a) Стаття 10
- b) Стаття 15
- c) Стаття 17
- d) Стаття 5

Які права не можуть бути обмежені навіть у надзвичайному стані?

- a) Право на свободу пересування
- b) Право на освіту
- c) Заборона катувань та рабства
- d) Право на приватне життя

Яка з наведених підстав НЕ є допустимою для обмеження прав людини за ЄКПЛ?

- a) Захист національної безпеки
- b) Захист моралі
- c) Політичні переконання уряду
- d) Запобігання заворушенням або злочинності

Яка вимога має виконуватися державою при відступі від своїх зобов'язань за ЄКПЛ?

- a) Відступ має бути пропорційним загрози
- b) Держава може відступати від зобов'язань без пояснень
- c) Всі права можуть бути обмежені без винятків
- d) Відступ допускається лише за згодою Ради Європи

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

Нормативні акти:

1. Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин (резолюція ГА ООН резолюцією 47/135). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text.
2. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН, 1970 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text.
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.
5. Європейська конвенція про громадянство. Серія договорів Ради Європи № 166. URL: <https://rm.coe.int/168007f2c8>
6. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
7. Женевські конвенції про захист жертв війни (1949 р.) з Протоколами від 1977 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
8. Заключний акт НБСЄ 1975 р. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_055.
9. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
10. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/cedaw.shtml.
11. Конвенція ООН про статус біженців 1951 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
14. Конвенція про права дитини 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
15. Конвенція про статус апатридів 1954 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232#Text

16. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). Серія договорів Ради Європи № 210. URL: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention

17. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, Серія договорів Ради Європи № 197, доступно за посиланням: rm.coe.int/168008371d

18. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_203#Text

19. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

20. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

21. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки та План дій щодо захисту вразливих осіб у контексті міграції та надання притулку в Європі. URL: rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equalitystrategy-2023-web-a5/16808b47e1

22. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Конвенція 1951 року та Протокол 1967 року про статус біженців. URL: www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/1951-refugee-convention

23. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_086.

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Антонович М. Міжнародне публічне право: підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 516 с.

2. Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л. Історія міжнародного права: стародавня доба. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.

3. Компас. Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Друге видання, переглянуте у 2020 році, оновлене у 2023 році. За редакцією: П. Брандер, Е. Кін, В.Юхаж, А.Шнайдер. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2023. 496 с.

4. Кузьма В. Право Ради Європи: навч. посіб. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Харків: Право, 2024. 484 с.

5. Лісова К.С., Фокін Я.Ф., Чернецька О.В., Яцишин Н.Г. Правові аспекти діяльності Ради Європи: навчальний посібник. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. 244 с.

6. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник/ кол. авторів; за ред. О.Б. Онишко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ,

2022. 540 с.

7. Міжнародний захист прав людини: навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право»/ Укл.: Волощук О.Т. Чернівці, 2024. 64 с.
8. Права людини у міжнародному праві: підручник/ за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А.В. Войціховського; [Бакумов О.С., Варуц Л.Д., Войціховський А.В., Гудзь Т.І. та ін.]; передм. А.В. Войціховський. Харків: ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
9. Рішення Європейського Суду з прав людини. Захист прав людини і основоположних свобод в кримінальному судочинстві (2022-2024)/ Під заг. ред. Копотуна І.М. Київ: «Центр учбової літератури», 2024. 328 с.
10. Сироїд Т.Л. Міжнародне кримінальне право: підручник. Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків: Право, 2023. 512 с.
11. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання/ Т.Л. Сироїд, О.А. Гавриленко Л.О. Фоміна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 462 с.
12. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання/ за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Вид. 5-ге вид., перероб і допов. Харків: Право. 2023. 474 с.
13. Терлецький Д.С., Батан Ю.Д. Права людини в порівняльному вимірі. Одеса: Фенікс, 2022. 44 с.

Допоміжна:

1. Посібник із впровадження рекомендації Ради Європи щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку. Рада Європи. Документ підготували: Л.Хупер, О. Сібільова . Видавництво Ради Європи. 2024. 88 с.
2. Стройко Т.В., Рехтета О.М. Міжнародні організації: навчальний посібник. Миколаїв: МНУ імені В.О.Сухомлинського, Видання 2-ге. Дніпро: Середняк Т. К., 2022. 157 с.
3. Боднаренко В. Кібербезпека: роль держави у захисті суспільства та окремої особистості у збереженні міжетнічного миру. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8. Спецвип. 1. С. 18-21.
4. Бялий Г.А. До проблеми визначення міжнародно-правової відповідальності в міжнародному публічному праві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. С. 687-691. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/123.pdf>
5. Вербицька К. Взаємодія міжнародного права з національною правового

- системою України. *Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції: збірник тез доповідей учасників учасників VIII Всеукраїнського круглого столу* (м. Львів, 08 грудня 2022 року). Львів: ЛьВДУВС, 2022. С. 28-31.
6. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник. Друге видання / за заг. ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ: Одеса: Фенікс, 2021. 268 с.
7. Владишевська В.В., Храпенко О.О. Організація захисту у міжнародному кримінальному суді. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2022. С. 841-843.
8. Волощук О.Т. Злочин агресії та злочин геноциду в контексті військової агресії РФ проти України: проблеми кваліфікації. *International journal "Law & Society"*. Issu 6. 2022. С. 20-28.
9. Волощук О.Т., Гетманцев М.О. Зловживання правом шляхом умисного спотворення фактів у разі звернення до ЄСПЛ. *Підприємництво, господарство і право*. № 2. 2021. С. 302-309. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/54.pdf>
10. Волощук О.Т., Гетманцев М.О. Зловживання правом шляхом умисного спотворення фактів у разі звернення до ЄСПЛ. *Підприємництво, господарство і право*. № 2. 2021. С. 302-309. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/54.pdf> DOI: <http://doi.org/10.37749/10.32849/2663-5313/2021.2.53>
11. Волощук О.Т. Зловживання правом при зверненні до ЄСПЛ шляхом вживання особливо образливих та провокаційних висловлювань. *Імплементація міжнародних стандартів у цивільне та господарське судочинство України: збірник наукових праць учасників IV науково-практичного круглого столу* (м. Київ, 17 червня 2021 року): упорядник В.М.Короленко. К.: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2021. С. 43-53.
12. Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л. Історія міжнародного права: стародавня доба. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 232 с.
13. Гнатовський М., Короткий Т. Що таке воєнні злочини: визначення, історія виникнення, закони та юрисдикція. *Зміна*. 20.04.2022. URL: <https://zmina.info/instructions/shho-take-voyenni-zlochyny-vyznachennya-istoriya-vynyknennya-zakony-ta-yurysdykciya/>
14. Гнатовський М., Короткий Т. Визначення воєнних злочинів у міжнародному кримінальному праві. *Юридична газета*. 18 квітня 2022 р.
15. Грабинський М.І., Грушко М.В. Міжнародно-правова відповідальність

- держави- правонаступниці за порушення зобов'язань держави-попередниці. *Правова позиція*. 2023. № 1 (38). С. 101–105.
16. Громовенко К.В., Тицька Я.О. Міжнародно-правова відповідальність держав як засіб забезпечення дотримання норм міжнародного права: від теорії до практики. *Право і суспільство*. № 3 / 2023. С. 306–312.
17. Громовенко К.В., Тицька Я.О. Принципи міжнародного права: концептуальні підходи до розуміння природи та класифікації. *Правова позиція*. № 1 (38). 2023. С. 118–123.
18. Давидов І.В., Владишевська В.В. Інститут представництва як інструмент захисту інтересів іншої особи в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2022. С. 508–511.
19. Денисенко К.В., Борко І.С. Реалізація цифрових та інформаційних прав людини в соціальних мережах Instagram та Facebook. *Соціологія права*. 2022. № 3/4. С. 31–34.
20. Жукорська Я.М. Порушення міжнародно-правових зобов'язань Організацією Об'єднаних Націй у контексті здійснення збройної агресії Російською Федерацією проти України. *Аналітично-порівняльне правознавство*/ голов. ред.: Ю.М. Бисага; ДВНЗ «УжНУ» – Ужгород, 2022. № 2. С. 327–332.
21. Журило С.С., Владишевська В.В. Захист прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2022. Випуск 2 (43). С. 34–38.
22. Заворотько І., Кориневич А., Короткий Т. Які воєнні злочини вчиняє Росія проти дітей України та як їх кваліфікує міжнародне право. *Зміна*. 19.05.2022. URL: <https://zmina.info/articles/yaki-voyenni-zlochyny-vchynyaye-rosiya-proty-ditej-ukrayiny-ta-yak-yih-kvalifikuye-mizhnarodne-pravo/>
23. Заворотько І., Короткий Т. Захист від цікавості публіки в міжнародному гуманітарному праві: умови застосування щодо російських військовополонених. *Український часопис міжнародного права наук.-практ. журн.* 2022. № 2. С. 43–47.
24. Заворотько І., Короткий Т. Прес-конференції військовополонених: недотримання їх права на захист від цікавості публіки чи наявність значного суспільного інтересу? *Юридична газета*. 4 квітня 2022.
25. Залевська ІІ., Удренос Г.І. Інформаційна безпека України в умовах російської військової агресії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 20–26.
26. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення: збірник тез науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці

- проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 08 грудня 2023 р.)/ Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України [та ін.]. Хмельницький, 2023. 147 с.
27. Катеринчук І.П. Права людини під час війни (за практикою Європейського суду з прав людини). *Південноукраїнський правничий часопис*. № 2. 2022. Ч. 2. С. 3-7.
28. Кориневич А., Короткий Т. Російська концепція геноциду по Джорджу Орвеллу: що криється за наказом Міжнародного Суду ООН. *Radio Свобода*. 18 березня 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-minarodnyy-sud/31760166.html>
29. Кориневич А., Короткий Т. Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України: realpolitik проти невідворотності покарання за злочин агресії. *Український часопис міжнародного права наук.-практ. журн.* 2022. № 2. С. 33-42.
30. Кориневич А., Короткий Т., Тропин З. Справа МС ООН Україна проти РФ «Щодо звинувачень у вчиненні геноциду відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього»: prima facie. *Український часопис міжнародного права наук.-практ. журн.* 2022. № 1. С. 63-68.
31. Корнієнко М.В. Права людини в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 27–31.
32. Міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник/ М.В. Грушко, В.В. Музика, Т.С. Федорова, В.В. Владисшевська/ за ред. О.В. Бігняка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.
33. Морська Н.Л., Потапов О.А., Ювсечко Я.В. Судові гарантії прав людини та співвідношення національних засобів правового захисту з юрисдикцією Європейського суду з прав людини (досвід для України). *Академічні візії*. № 19. 2023. С. 1-10.
34. Огляд рішень Європейського суду з прав людини (травень 2023 року). Рішення за період із 01.05.2023 по 31.05.2023 / Відп. за вип.: О.Ю. Тарасенко, Д.П. Мордас, Р.Ш. Бабанли. Київ, 2023. 73 с.
35. Огляд рішень Європейського суду з прав людини (червень-липень 2022 року). Рішення за період із 01.06.2022 по 31.07.2022/ Відп. за вип.: О.Ю. Тарасенко, Д.П. Мордас, Р.Ш. Бабанли. Київ, 2022. 73 с.
36. Панченко І.М., Ткаченко О.М., Підлісний Є.В. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права: теоретичні аспекти. *Академічні візії*. Випуск 15/2023. С. 1-10.
37. Пасечник О.В. Інститут екстрадиції в сучасному міжнародному праві:

правова природа та проблеми реалізації. *Юридичний науковий електронний журнал: електронне наукове фахове видання*. 2024. № 1. С. 804-807.

38. Саєнко М.І., Савела Є.А., Тополянський Ю.Ю. Міжнародний досвід протидії кіберзлочинності та кібершахрайству. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. 2021. Вип. 64. С. 386–391.

39. Сироїд Т.Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навчальний посібник. Харків: Право, 2021. 166 с.

40. Стадник І.М. Захист права на особисте життя в практиці Європейського суду з прав людини та конституційного суду України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. № 67. 2021. С. 337-341.

41. Цимбал В.О., Коваль Д.С., Родік Т.П. Європейський суд з прав людини як правова гарантія захисту прав людини в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2022. С. 103-106.

42. Юрчишин Н.Г., Безносюк О.П. Права людини у праві Європейського Союзу. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.* (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.)/ за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 1. С. 339-342.

43. Яцковина В.В. Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 49–53.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Health Rights: портал захисту прав пацієнтів. URL: www.healthrights.in

2. Human Rights Education: інформ. ресурс Регіон. Інформ. Центру для Схід. Європи ООН. URL: www.humanrightseducation.info

3. XenDocuments: [портал протидії расизму, ксенофобії та нетерпимості в Україні]. URL: www.xenodocuments.org.ua

4. Всеукр. освіт. проєкт. URL: <http://edu.helsinki.org.ua/index.php>

5. Генеральна Асамблея ООН. URL: <https://www.un.org/en/ga/> Генеральна Асамблея ООН

6. Європейський суд з прав людини. URL: <http://echr.coe.int>

7. Законодавство України. Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

8. Комісія ООН з міжнародного права. URL: <http://www.un.org>

9. Міжамериканський суд з прав людини URL: <http://www.corteidh.or.cr>

10. Міжнародна організація праці. URL: <http://www.ilo.org>

11. Міжнародний комітет Червоного Хреста в Україні. URL: <http://ua.icrc.org/>
12. Міжнародний суд ООН. URL: <http://www.icj-cij.org>
13. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
14. ОБСЄ. URL: <https://www.osce.org.ua/en>
15. ООН. URL: <http://www.un.org>
16. Рада безпеки ООН. URL: <https://www.un.org/securitycouncil/>
17. Рада Європи. URL: <http://coe.int>
18. Рада ООН з прав людини. URL: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/Home.aspx>
19. Українська Гельсінська спілка з прав людини URL: <http://helsinki.org.ua>
20. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини URL:–
<http://www.ombudsman.gov.ua>
21. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org>
22. Управління Верховного Комісара ООН. URL: <https://www.ohchr.org>

Міжнародні видання:

1. Dunoff, Hakimi, Ratner, and Wippman's. *International Law: Norms, Actors, Process* Fifth Edition. Authored by Publisher's Editorial Staff. Aspen Publishing, 2020. 148 p.
2. HUDOC. *User Manual of the European Court of Human Rights*. Updated October 2022. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/HUDOC_Manual_ENG
3. *International law*. Aspen Treatise for International Law. Eighth Edition Aspen Publishing, 2021. 422 p.
4. *International law: examples & explanations*. Third edition/ Valerie Epps, Lorie Graham, Daniel Rietiker, Amy Van Zyl-Chavarro. Burlington, MA: Aspen Publishing, 2023. 483 p.
5. *Law of the European Convention on Human Rights/ David Harris, Michael O'Boyle, Ed Bates, and Carla Buckley*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023.
6. Tsal-Tsalko, Y., Dryshliuk, V., Antonenko, O., Pashchenko, O., Korshun, A. (2023). The practice of the ECtHR in economic and civil law and process: international legal experience. *Amazonia Investiga*, 12 (61), 155–164. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.61.01.16>
7. Voloshchuk O. Hybrid aggression as the greatest danger, threat and challenge of international security in modern international relations // *Ukraine in the system of modern international legal order and European integration problems of doctrine and practice in the context of modern humanitarian challenges: collective monograph / edited by authors*. Chernivtsi, Ukraine: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National

University, 2022. S. 143-182.

8. Voloshchuk O., Kolesnyk V., Andreichenko S. Prohibition of Aggression as a Manifestation of Anthropocentrism in International Law: Genesis of the Principle and Formation of the Definition. *Journal of Law and Political Sciences. Scientific and Academy Journal*. 2021. Volume 28. Issue 3. June. 154-185. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PPDoGXhgkwpzmNgTba8i53cZ97JmXKIF/view>
9. Voloshchuk O., Kolesnyk V., Hetmantsev M. Human rights violations and genocide: Lessons of Rwanda. *Amazonia Investiga*. Volume 10. Issue 40. May. 2021. 123-131. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1605/1648>
10. Voloshchuk O., Kolesnik V. Abuse of law application to the ECHR in context of application of particularly offensive and provocative statements. P. 149-156// *Methodology and science foundation of modern jurisprudence*: Collective monograph /Bortnyak V., Bortnyak K., Bohdan K., etc. International Science Group. Boston: Primedia e Lauch, 2020. 264 p. Available at: DOI <https://doi.org/10.46299/isg.2020.MONOLEGALI>.
11. Voloshchuk O., Kolesnyk V., Shevchuk A., Yushchuk O., Krainii P. Human rights protection in the context of combating terrorism: problems of finding the optimal balance. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol. 10. No 45. 73-81. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.7>
12. Lee Xiong, Chenyan Xiong, Ye Li, Kwok-Fung Tang, Jialin Liu, Paul N. Bennett, Junaid Ahmed, and Arnold Overwijk. 2021. Approximate nearest neighbor negative contrastive learning for dense text retrieval. In International Conference on Learning Representations. Shanshan Xu, Leon Staufer, Santosh T.y.s.s, Oana Ichim, Corina Heri, and Matthias Grabmair. 2023. VECHR: A dataset for explainable and robust classification of vulnerability type in the European Court of Human Rights. In Proceedings of the 2023 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing, pages 11738–11752,
13. Masha Medvedeva, Michel Vols, and Martijn Wieling. 2020. Using machine learning to predict decisions of the European Court of Human Rights. *Artificial Intelligence and Law*, 28(2):237–266.
14. Rodriguez-Doncel Victor Navas-Loro, Maria. 2022. When the fact: Extracting events from European legal decisions. In *Legal Knowledge and Information Systems*, pages 219–224. IOS Press.
15. European Convention on Human Rights, Rules of Court. 28 March 2024. Registry of the Court. Strasbourg, 2024. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng

Перелік питань до підсумкового контролю знань

1. Основні концепції прав людини: загальна характеристика.
2. Історичний розвиток концепції прав людини: від природного права до сучасних міжнародних стандартів.
3. Поняття, природа та сутність основних прав людини.
4. Міжнародні стандарти прав людини.
5. Універсальність прав людини.
6. Класифікація прав людини.
7. Покоління прав людини.
8. Перше покоління.
9. Друге покоління.
10. Третє покоління.
11. Четверте покоління.
12. Роль Ліги Націй у ствердженні та нормативному закріпленні прав людини.
13. Універсальна система захисту прав людини: поняття та структурні елементи.
14. Нормативні та інституційні механізми захисту прав людини.
15. Міжнародний біль прав людини: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт економічні, соціальні та культурні прав людини.
16. Інші міжнародні договори, що визначають стандарти у сфері прав людини. Діяльність Організації Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізованих органів у сфері захисту прав людини.
17. Система контролюючих органів за дотриманням міжнародних стандартів прав людини.
18. Рада ООН з прав людини.
19. Верховний Комісар ООН з прав людини.
20. Комітет із прав людини.
21. Комітет із економічних, соціальних та культурних прав.
22. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок.
23. Комітет із прав дитини.
24. Комітет проти катувань.
25. Комітет із ліквідації расової дискримінації.
26. Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

27. Роль Ради ООН з прав людини, процедури Універсального періодичного огляду та спеціальних процедур у забезпеченні захисту прав людини.
28. Основні засади функціонування Комітету ООН з прав людини.
29. Основні засади функціонування Комітету проти катувань та інших догвірних органів.
30. Механізми подання індивідуальних скарг і розгляду міждержавних заяв рамках системи ООН.
31. Регіональні системи захисту прав людини: види та їх специфічні риси.
32. Європейська, міжамериканська, африканська та азіатська моделі захисту прав людини, їхні історичні витоки.
33. Нормативні та інституційні механізми та ключові нормативно-правові документи регіонального характеру.
34. Особливості реалізації положень Європейської конвенції з прав людини, Міжамериканської конвенції з прав людини та Африканської хартії прав людини і народів.
35. Діяльність регіональних судових і квазісудових органів: Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини, Африканська комісія з прав людини.
36. Вплив культурних, соціальних та економічних факторів на функціонування регіональних систем захисту прав людини.
37. Європейський механізм захисту прав людини: загальна характеристика.
38. Історичні витоки європейської системи захисту прав людини.
39. Нормативні та інституційний механізми в рамках європейської системи захисту прав людини.
40. Основні положення Європейської конвенції з прав людини, її додаткових протоколів та практика їх застосування.
41. Процедура імплементації рішень ЄСПЛ у національне законодавство, специфіка порядку виконання рішень ЄСПЛ та їх вплив на правову систему держав-учасниць.
42. Діяльність Ради Європи та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у сфері захисту прав людини.
43. Структура та функціонування ЄСПЛ, процес звернення, розгляду індивідуальних і міждержавних заяв.
44. Діяльність ОБСЄ в сфері захисту прав людини.

45. Право на життя як найбільш фундаментальне право в системі основоположних прав людини.
46. Природа, сутність і зміст права на життя.
47. Поняття, сутність та природа свободи та фізичної недоторканості.
48. Гарантії права на життя, свободу та фізичну недоторканість відповідно до статей 2 та 5 Європейської конвенції з прав людини. Зобов'язання держави щодо гарантування та забезпечення права на життя, свободу та фізичну недоторканість.
49. Практика ЄСПЛ, яка стосується захисту права на життя у контексті збройних конфліктів, правоохоронної діяльності, екологічних катастроф та медичної недбалості.
50. Рішення ЄСПЛ щодо незаконного затримання, свавільного позбавлення волі, а також гарантії забезпечення прав затриманих осіб.
51. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання у як невід'ємний елемент сучасних демократичних режимів.
52. Зміст права на заборону катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.
53. Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.
54. Поняття «катування».
55. Поняття «нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження».
56. Поняття «психологічного та фізичного насильства».
57. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.
58. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.
59. Справа Сьорінг проти Сполученого Королівства 1989 р.
60. Право на свободу думки, совісті та релігії як основа існування демократичного плюралістичного суспільства.
61. Зміст права на свободу думки, совісті та релігії.
62. Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії.

63. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
64. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії.
65. Справа Коккінакіс проти Греції 1993 р.
66. Свобода вираження поглядів як основа демократичного суспільства.
67. Зміст права на свободу вираження поглядів.
68. Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів.
69. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів.
70. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів.
71. Справа Лінгенс проти Австрії 1986 р.
72. Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції в системі прав людини.
73. Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
74. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
75. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.
76. Справа Класс та інші проти Німеччини 1978 р.
77. Право на власність як базова потреба сучасної людини.
78. Охорона та гарантування права на власність.
79. Обсяг та складові права на власність.
80. Зобов'язання держави щодо права на власність.
81. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність.
82. Справа Луїзиду проти Туреччини 1996 р.
83. Право на судовий захист: поняття та приroda.
84. Зміст права на судовий захист.
85. Обсяг та складові права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
86. Зобов'язання держави щодо права на справедливим суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.

87. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та права на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту.
88. Справа Олександр Волков проти України 2013 р.
89. Справа Бурмич та інші проти України 2017 р.
90. Поняття та зміст «незмінного ядра прав людини»: право на життя, заборона катувань, нелюдського поводження та відношення, що принижує честь і людську гідність, право на судовий захист прав, заборона насильницьких зникнень.
91. Правомірне обмеження прав людини.
92. Підстави обмеження прав людини: загрози національній безпеці, територіальній цілісності, громадському порядку, запобігання злочинам, охорона здоров'я та моралі, захист репутації або прав інших осіб.
93. Критерії обмеження згідно Європейської конвенції про права людини: передбачуваність законом, законність мети та пропорційність.
94. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини за надзвичайних станів.
95. Відступ держави від своїх зобов'язань у сфері прав людини в умовах збройних конфліктів.
96. Проблемні питання захисту прав людини в умовах збройного конфлікту.

Загальна декларація прав людини 1948 р.

Universal Declaration of Human Rights. URL:

<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

<p style="text-align: center;">UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS</p> <p>The Universal Declaration of Human Rights (UDHR) is a milestone document in the history of human rights. Drafted by representatives with different legal and cultural backgrounds from all regions of the world, the Declaration was proclaimed by the United Nations General Assembly in Paris on 10 December 1948 (General Assembly resolution 217 A) as a common standard of achievements for all peoples and all nations. It sets out, for the first time, fundamental human rights to be universally protected and it has been translated into over 500 languages. The UDHR is widely recognized as having inspired, and paved the way for, the adoption of more than seventy human rights treaties, applied today on a permanent basis at global and regional levels (all containing references to it in their preambles).</p> <p>Preamble</p> <p>Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,</p> <p>Whereas disregard and contempt for human rights have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind, and the advent of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been proclaimed as the highest aspiration of the common people,</p>	<p style="text-align: center;">ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ</p> <p>Загальна декларація прав людини (ЗДПЛ) є віхою в історії прав людини. Розроблена представниками різних правових і культурних традицій з різних куточків світу, Декларація була проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у Парижі 10 грудня 1948 року (резолуція Генеральної Асамблеї 217 А) як загальний стандарт досягнень для всіх націй і держав. Вперше визначаючи основні права людини, які мають бути захищені повсюдно, її перекладено понад 500 мовами. Загально визнано, що ЗДПЛ надихнула та проклала шлях до ухвалення більш ніж 70 договорів про права людини, які сьогодні використовуються на постійній основі на глобальному та регіональному рівнях (усі містять посилання на неї у преамбулах).</p> <p>Преамбула</p> <p>Зважаючи на те, що визнання гідності, притаманної всім членам людської сім'ї, а також рівних і невід'ємних прав є основою свободи, справедливості та миру в усьому світі,</p> <p>Зважаючи на те, що зневажання і нехтування правами людини призвели до варварських актів, які обурюють совість людства, а створення світу, в якому люди користуються свободою вираження поглядів і переконань, вільні від страху і нестатків, проголошується високим прагненням людства,</p>
--	---

Whereas it is essential, if man is not to be compelled to have recourse, as a last resort, to rebellion against tyranny and oppression, that human rights should be protected by the rule of law,

Whereas it is essential to promote the development of friendly relations between nations,

Whereas the peoples of the United Nations have in the Charter reaffirmed their faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

Whereas Member States have pledged themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms,

Whereas a common understanding of these rights and freedoms is of the greatest importance for the full realization of this pledge,

Now, therefore,

The General Assembly,

Proclaims this Universal Declaration of Human Rights as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.

Article 1

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

Зважаючи на те, що необхідно, щоб права людини були захищені силою закону для забезпечення того, щоб ніхто не був змушений вдаватися до повстання як до останнього засобу проти тиранії та гноблення,

Зважаючи на те, що необхідно сприяти розвитку дружніх відносин між народами,

Зважаючи на те, що у статуті Організації Об'єднаних Націй народи підтвердили свою віру в основні права людини, людську гідність і цінність, а також у рівність жінок і чоловіків, і постановили сприяти соціальному прогресу і вищому рівню життя при більшій свободі,

Зважаючи на те, що держав-члени зобов'язалися співпрацювати з ООН з метою сприяння загальній повазі та дотриманню прав людини і основоположних свобод,

Зважаючи на те, що спільне розуміння природи цих прав і свобод має важливе значення для повного виконання цього зобов'язання,

Таким чином,

Генеральна Асамблея

Проголошує цю Загальну декларацію прав людини загальним стандартом досягнення для всіх людей і всіх націй для того, щоб кожна особа і кожен орган суспільства, постійно пам'ятаючи про цю Декларацію, прагнули шляхом навчання та освіти сприяти повазі до цих прав і свобод, а також за допомогою прогресивних заходів, як національних, так і міжнародних, забезпечили їх загальне та ефективне визнання та дотримання як серед народів самих держав-членів, так і серед народів територій, що знаходяться під їх юрисдикцією.

Стаття 1

Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти по відношенню один до одного в

<p>Article 2 Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status. Furthermore, no distinction shall be made on the basis of the political, jurisdictional or international status of the country or territory to which a person belongs, whether it be independent, trust, non-self-governing or under any other limitation of sovereignty.</p> <p>Article 3 Everyone has the right to life, liberty and security of person.</p> <p>Article 4 No one shall be held in slavery or servitude; slavery and the slave trade shall be prohibited in all their forms.</p> <p>Article 5 No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.</p> <p>Article 6 Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law.</p> <p>Article 7 All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any incitement to such discrimination.</p> <p>Article 8 Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law.</p>	<p>дусі братерства.</p> <p>Стаття 2 Кожна людина повинна мати всі права і свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншого стану. Крім того, не повинно проводитися жодного розрізнення на основі політичного, правового чи міжнародного статусу країни чи території, до якої належить особа, незалежно від того, чи є вона незалежною, підопічною, несамоврядною чи з будь-яким іншим обмеженням суверенітету.</p> <p>Стаття 3 Кожна людина має право на життя, свободу і особисту недоторканність.</p> <p>Стаття 4 Ніхто не повинен утримуватися в рабстві чи підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються в усіх їх формах.</p> <p>Стаття 5 Ніхто не повинен зазнавати торгур, жорстокого, нелюдського, або такого ставлення чи покарання, що принижує його гідність.</p> <p>Стаття 6 Кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності.</p> <p>Стаття 7 Усі рівні перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист законом. Усі мають право на рівний захист від будь-якої дискримінації, що порушує цю Декларацію, і від будь-якого підбурювання до такої дискримінації.</p> <p>Стаття 8 Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом.</p>
---	--

Article 9

No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Article 10

Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

Article 11

1. Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.

2. No one shall be held guilty of any penal offence on account of any act or omission which did not constitute a penal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the penal offence was committed.

Article 12

No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Article 13

1. Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state.

2. Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.

Article 14

1. Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution.

Стаття 9

Ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання.

Стаття 10

Кожен має повне і рівне право на справедливий і публічний розгляд його справи незалежним і неупередженим судом для визначення його прав і обов'язків та для встановлення обґрунтованості, висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Стаття 11

1. Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною, доки не буде визнана винною відповідно до закону у публічному судовому процесі, на якому вона мала всі гарантії, необхідні для її захисту.

2. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення через будь-який вчинок або бездіяльність, які не становили кримінального правопорушення відповідно до національного або міжнародного права на момент його вчинення. Також не може бути накладено більш тяжкого покарання, ніж те, яке застосовувалося під час вчинення злочину.

Стаття 12

Ніхто не може зазнавати свавільного втручання в його приватне життя, сім'ю, дім або кореспонденцію, а також посягань на його честь і репутацію. Кожен має право на передбачений законом захист від такого втручання або посягань.

Стаття 13

1. Кожна людина має право на свободу пересування і проживання в межах кожної держави.

2. Кожен має право покинути будь-яку країну, включаючи свою власну, і повернутися в свою країну.

Стаття 14

1. Кожна людина має право шукати і користуватися притулком від

2. This right may not be invoked in the case of prosecutions genuinely arising from non-political crimes or from acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.

Article 15

1. Everyone has the right to a nationality.
2. No one shall be arbitrarily deprived of his nationality nor denied the right to change his nationality.

Article 16

1. Men and women of full age, without any limitation due to race, nationality or religion, have the right to marry and to found a family. They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its dissolution.
2. Marriage shall be entered into only with the free and full consent of the intending spouses.
3. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

Article 17

1. Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.
2. No one shall be arbitrarily deprived of his property.

Article 18

Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in teaching, practice, worship and observance.

Article 19

Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.

переслідувань в інших країнах.

2. Це право не може бути використане у випадку судового переслідування, що дійсно випливає з неполітичних злочинів або дій, що суперечать цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.

Стаття 15

1. Кожен має право на громадянство.
2. Ніхто не може бути безпідставно позбавлений громадянства або позбавлений права змінювати громадянство.

Стаття 16

1. Чоловіки та жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень за ознакою раси, національності чи релігії одружуватися та засновувати сім'ю. Вони користуються рівними правами щодо шлюбу, під час шлюбу та при його розірванні.
2. Шлюб може бути укладений лише за добровільною і повною згодою тих, хто вступає в шлюб.
3. Сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави.

Стаття 17

1. Кожна людина має право володіти майном як одноособово, так і спільно з іншими.
2. Ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна.

Стаття 18

Кожна людина має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, і свободу, як поодинці, так і спільно з іншими, публічно або приватно, проявляти свою релігію або віру в навчанні, практиці, поклонінні і дотриманні релігійної обрядів.

Стаття 19

Кожна людина має право на свободу думки і самовираження; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань і шукати, отримувати і поширювати

<p>Article 20</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and association. 2. No one may be compelled to belong to an association. <p>Article 21</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen representatives. 2. Everyone has the right of equal access to public service in his country. 3. The will of the people shall be the basis of the authority of government; this will shall be expressed in periodic and genuine elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret vote or by equivalent free voting procedures. <p>Article 22</p> <p>Everyone, as a member of society, has the right to social security and is entitled to realization, through national effort and international co-operation and in accordance with the organization and resources of each State, of the economic, social and cultural rights indispensable for his dignity and the free development of his personality.</p> <p>Article 23</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work and to protection against unemployment. 2. Everyone, without any discrimination, has the right to equal pay for equal work. 3. Everyone who works has the right to just and favourable remuneration ensuring for himself and his family an existence worthy of human dignity, and supplemented, if necessary, by other means of social protection. 4. Everyone has the right to form and to join trade unions for the protection of his interests. 	<p>інформацію та ідеї через будь-які засоби масової інформації і незалежно від кордонів.</p> <p>Стаття 20</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кожна людина має право на свободу мирних зібрань і об'єднань. 2. Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання. <p>Стаття 21</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кожен має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. 2. Кожен має право рівного доступу до державної служби у своїй країні. 3. Воля народу повинна бути основою влади уряду; ця воля виражається в періодичних і справжніх виборах, які проводяться при загальному і рівному виборчому праві шляхом таємного голосування або через інші рівнозначні процедури вільного голосування. <p>Стаття 22</p> <p>Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави.</p> <p>Стаття 23</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття. 2. Кожна людина, без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну працю. 3. Кожний працюючий має право на справедливу і сприятливу винагороду, яка забезпечує гідне існування для самої людини та її сім'ї, і доповнюється, у разі необхідності, іншими засобами соціального захисту. 4. Кожен має право створювати
--	--

<p>Article 24 Everyone has the right to rest and leisure, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.</p> <p>Article 25 1. Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control. 2. Motherhood and childhood are entitled to special care and assistance. All children, whether born in or out of wedlock, shall enjoy the same social protection.</p> <p>Article 26 1. Everyone has the right to education. Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be compulsory. Technical and professional education shall be made generally available and higher education shall be equally accessible to all on the basis of merit. 2. Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for human rights and fundamental freedoms. It shall promote understanding, tolerance and friendship among all nations, racial or religious groups, and shall further the activities of the United Nations for the maintenance of peace. 3. Parents have a prior right to choose the kind of education that shall be given to their children.</p> <p>Article 27 1. Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement</p>	<p>профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.</p> <p>Стаття 24 Кожен має право на відпочинок і дозвілля, включаючи розумне обмеження робочих годин та періодичну оплачувану відпустку.</p> <p>Стаття 25 1. Кожна людина має право на рівень життя, достатній для здоров'я і благополуччя себе і своєї сім'ї, включаючи їжу, одяг, житло і медичне обслуговування та необхідні соціальні послуги, а також право на забезпечення у випадку безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості або іншої нестачі засобів до існування в незалежних від неї обставинах. 2. Материнство і дитинство мають право на особливий догляд і допомогу. Всі діти, народжені в шлюбі або поза шлюбом, користуються однаковим соціальним захистом.</p> <p>Стаття 26 1. Кожен має право на освіту. Освіта повинна бути безкоштовною, принаймні, початкова і загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна та професійна освіта повинні бути загальнодоступними, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі досягнень. 2. Освіта повинна бути спрямована на всебічний розвиток людської особистості та зміцнення поваги до прав людини та основних свобод. Вона сприяє розумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами і сприяє діяльності Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру. 3. Батьки мають право попередньо вибирати вид освіти, який повинен бути наданий їхнім дітям.</p> <p>Стаття 27 1. Кожен має право вільно брати участь у культурному житті суспільства, насолоджуватися мистецтвом і брати</p>
--	---

<p>and its benefits.</p> <p>2. Everyone has the right to the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.</p> <p>Article 28 Everyone is entitled to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in this Declaration can be fully realized.</p> <p>Article 29 1. Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible. 2. In the exercise of his rights and freedoms, everyone shall be subject only to such limitations as are determined by law solely for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order and the general welfare in a democratic society. 3. These rights and freedoms may in no case be exercised contrary to the purposes and principles of the United Nations.</p> <p>Article 30 Nothing in this Declaration may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein.</p>	<p>участь у науковому прогресі та користуватися його перевагами.</p> <p>2. Кожна людина право на захист моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукової, літературної або художньої продукції, автором яких вона є.</p> <p>Стаття 28 Кожна людина має право на соціальний і міжнародний порядок, при якому права і свободи, викладені в цій Декларації, можуть бути повністю реалізовані.</p> <p>Стаття 29 1. Кожен має обов'язки тільки перед тією спільнотою, в якій можливий вільний і повний розвиток його особистості. 2. При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина підлягає тільки таким обмеженням, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. 3. Ці права і свободи ні в якому разі не можуть бути використані всупереч цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй.</p> <p>Стаття 30 Ніщо в цій Декларації не може тлумачитися як таке, що передбачає для будь-якої держави, групи або особи, будь-яке право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-які дії, спрямовані на знищення будь-яких прав і свобод, викладених у цій Декларації.</p>
---	---

Навчально-методичне видання

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

*Волощук Оксана Троянівна,
Ступак Марина Генадіївна*